

Regeringens proposition

1981/82: 195

med förslag till följdlagstiftning till den nya konkurrenslagen, m. m.;

beslutad den 25 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de lagförslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

BJÖRN MOLIN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs bl. a. fram förslag till följdändringar med anledning av regeringens förslag till ny konkurrenslag (prop. 1981/82: 165).

Ändringarna avser bl. a. lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m. och lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden. Förutom annat föreslås möjlighet för marknadsdomstolen att meddela s. k. mellandom i konkurrensärenden. Vidare skall enligt förslaget möjligheten vidgas att med stöd av uppgiftsskyldighetslagen skaffa in uppgifter rörande konkurrensbegränsningar med verkningar på utländska marknader.

De föreslagna lagändringarna avses träda i kraft den 1 januari 1983, dvs. samtidigt som den nya konkurrenslagen.

Vidare anmäls vissa resursfrågor, bl. a. om anslag till näringsfrihetsombudsmannen för budgetåret 1982/83.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.¹

dels att 12 § skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 12 och 16 §§ skall utgå,

dels att i 1 § orden "lagen (1953: 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet" skall bytas ut mot "konkurrenslagen (1982: 000)",

dels att 3, 4, 9, 13–15, 19 och 20 §§ samt rubriken närmast före 13 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny bestämmelse, 15 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Marknadsdomstolen består av ordförande och vice ordförande samt åtta andra ledamöter, av vilka två är särskilda ledamöter, en för ärenden om konkurrensbegränsning och en för ärenden om marknadsföring och ärenden om oskäliga avtalsvillkor.

Marknadsdomstolen består av ordförande och vice ordförande samt tio andra ledamöter, av vilka fyra är särskilda ledamöter, tre för ärenden om konkurrensbegränsning och en för ärenden om marknadsföring och ärenden om oskäliga avtalsvillkor.

4 §

Ordföranden och vice ordföranden skall vara lagkunniga och erfarna i domarvärv. Ledamoten för ärenden om konkurrensbegränsning skall ha särskild insikt i näringslivets förhållanden och ledamoten för ärenden om marknadsföring och oskäliga avtalsvillkor särskild insikt i konsumentfrågor. Ordföranden, vice ordföranden och de särskilda ledamöterna får ej utses bland personer som kan anses företräda företagarintressen eller konsument- och löntagariintressen.

Ordföranden, vice ordföranden och en av de särskilda ledamöterna för ärenden om konkurrensbegränsning skall vara lagkunniga och erfarna i domarvärv. De två övriga ledamöterna för sådana ärenden skall ha särskild insikt i näringslivets förhållanden. Ledamoten för ärenden om marknadsföring och oskäliga avtalsvillkor skall ha särskild insikt i konsumentfrågor. Ordföranden, vice ordföranden och de särskilda ledamöterna får ej utses bland personer som kan anses företräda företagarintressen eller konsument- och löntagariintressen.

För vice ordföranden och var och en av de särskilda ledamöterna finns en eller flera ersättare. Bestämmelserna om vice ordförande och särskild ledamot gäller även ersättare.

¹ Lagen omtryckt 1976: 37.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1972: 732.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Marknadsdomstolen är beslutför, när ordföranden och fyra andra ledamöter är närvarande. I beslut skall lika antal ledamöter som företräder företagarintressen samt konsument- och löntagariintressen delta.

Av de särskilda ledamöterna deltagar vid handläggning av ärende om konkurrensbegränsning endast den som utsetts för sådana ärenden och vid handläggning av ärende om marknadsföring eller oskäligen avtalsvillkor endast den som utsetts för sådana ärenden.

Av de särskilda ledamöterna deltagar vid handläggning av ärende om konkurrensbegränsning endast de som utsetts för sådana ärenden och vid handläggning av ärende om marknadsföring eller oskäligen avtalsvillkor endast den som utsetts för sådana ärenden.

Om förhandling som avses i 4 eller 5 § konkurrenslagen (1982:000) finns särskilda föreskrifter i 14 §.

Ordföranden kan ensam på domstolens vägnar företaga förberedande åtgärd och pröva fråga om avskrivning av ärende.

Förfarandet i ärenden om marknadsföring och oskäligen avtalsvillkor

Förfarandet

13 §

Ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 § marknadsföringslagen (1975:1418) eller 1 § lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor göres skriftligen. Av ansökningen skall framgå de skäl på vilka ansökningen grundas och den utredning sökanden åberopar.

Ansökan som avses i 17 § konkurrenslagen (1982:000) görs skriftligen. Detsamma gäller ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 § marknadsföringslagen (1975:1418) eller 1 § lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor. Av ansökningen skall framgå de skäl på vilka ansökningen grundas och den utredning sökanden åberopar.

14 §

Sökanden och hans motpart skall beredas tillfälle att vid sammanträde inför marknadsdomstolen lägga fram sina synpunkter och förebringa den utredning de vill åberopa. Till sådant sammanträde skall konsumentombudsmannen kallas, även om han ej är sökande.

Sökanden och hans motpart skall beredas tillfälle att vid sammanträde inför marknadsdomstolen lägga fram sina synpunkter och förebringa den utredning de vill åberopa. Till sådant sammanträde skall ombudsmannen för frågor av den art som ärendet rör kallas, även om han ej är sökande.

Före sammanträde kan muntlig eller skriftlig förberedelse äga rum i den utsträckning domstolen bestämmer.

Förhandling som avses i 4 eller 5 § konkurrenslagen (1982:000) skall äga rum vid sammanträde med parterna inför domstolen eller

Nuvarande lydelse

Ärende får avgöras utan sammanträde enligt 14 § första stycket, om tillfredsställande utredning föreligger och part *ej* begär sammanträde. Ansökan som uppenbart ej förtjänar avseende får avslås utan sådant sammanträde.

Fråga om förbud eller åläggande enligt 13 § marknadsföringslagen (1975:1418) eller 5 § lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor kan prövas utan sammanträde enligt 14 § första stycket. Sådant förbud eller åläggande får dock *ej* meddelas utan att den som förbudet eller åläggandet avser fått tillfälle att yttra sig i frågan, såvida det icke finns anledning antaga att han avvikit eller eljest håller sig undan.

Föreslagen lydelse

dess ordförande. Domstolen eller ordföranden får även överlägga enskilt med part. Förhandlingen skall dock alltid avslutas vid sammanträde med parterna inför domstolen.

15 §

Ärende får avgöras *och beslut med anledning av särskild prövning enligt 15 a § meddelas* utan sammanträde enligt 14 § första stycket, om tillfredsställande utredning föreligger och part *inte* begär sammanträde. Ansökan som uppenbart ej förtjänar avseende får avslås utan sådant sammanträde.

Fråga om förbud, *åläggande eller tillstånd enligt 18 § konkurrenslagen (1982:000), förbud enligt 21 § samma lag eller förbud* eller åläggande enligt 13 § marknadsföringslagen (1975:1418) eller 5 § lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor kan prövas utan sammanträde enligt 14 § första stycket.

Förbud eller åläggande, som avses i andra stycket, eller återkallelse av tillstånd, som avses där, får inte beslutas utan att den som förbudet, åläggandet eller återkallelsen avser fått tillfälle att yttra sig i frågan, såvida det inte finns anledning anta, att han avvikit eller eljest håller sig undan.

15 a §

I ärende som avser prövning enligt 2 § konkurrenslagen (1982:000) kan marknadsdomstolen ta upp till särskild prövning frågan huruvida näringsidkare föranleder skadlig verkan av en konkurrensbegränsning.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

I marknadsdomstolens beslut varigenom ärende *avgöres* anges de skäl på vilka beslutet grundas. Beslutet *sändes* till parterna samma dag som det meddelas.

I marknadsdomstolens beslut varigenom ärende *eller sådan fråga som avses i 15 a § avgörs* anges de skäl på vilka beslutet grundas. Beslutet *sänds* till parterna samma dag som det meddelas.

20 §

Skall inlaga, kallelse, föreläggande, beslut eller annan handling tillställas part eller annan, sker det genom delgivning.

Delgivning av beslut av marknadsdomstolen, vilket innefattar vitesföreläggande enligt *lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet*, marknadsföringslagen (1975:1418) eller lagen (1971:112) om förbud mot oskälige avtalsvillkor, får *ej* ske enligt 12 § delgivningslagen (1970:428), med mindre anledning förekommer att den sökta avvikit eller eljest håller sig undan.

Delgivning av beslut av marknadsdomstolen, vilket innefattar vitesföreläggande enligt *konkurrenslagen (1982:000)*, marknadsföringslagen (1975:1418) eller lagen (1971:112) om förbud mot oskälige avtalsvillkor, får *inte* ske enligt 12 § delgivningslagen (1970:428), med mindre anledning förekommer att den sökta avvikit eller eljest håller sig undan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden

dels att i 1, 3, 5 och 8 §§ ordet "företagare" skall bytas ut mot "näringsidkare",

dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas en ny bestämmelse, 12 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Med företagare förstås i denna lag envar som yrkesmässigt tillverkar, köper eller säljer viss förnödenhet.

driver rörelse för utförande av viss tjänst åt annan.

utövar försäkringsrörelse eller rörelse, avseende in- eller utlåning av penningar eller handel med in- eller utländskt mynt eller med värdepapper.

överlåter eller upplåter förmögenhetsrättighet av immateriell art, upplåter nyttjanderätt till viss förnödenhet eller

utövar sådan hotell- eller pensionatsrörelse, för vilken fordras myndighets tillstånd.

Med företagare likställas sammanslutning av företagare.

En sammanslutning av näringsidkare likställs i denna lag med näringsidkare.

12 §¹

Om det påkallas av hänsyn till en internationell överenskommelse eller eljest särskilda skäl föreligger, kan regeringen, efter framställning av näringsfrihetsombudsmannen, besluta att vad som sägs i denna lag skall i visst fall helt eller delvis tillämpas med avseende på förhållanden utom landet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Förutvarande 12 § upphävd genom 1980: 178.

3 Förslag till

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975: 1385) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förelagten lydelse

14 kap. 3 §

När avtal om fusion godkänts av bolagsstämman skall det anmälas av bolaget för registrering. Om det ej skett inom fyra månader från bolagsstämmans beslut eller om registreringsmyndigheten genom lagakraftäggande beslut avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering av avtalet, är frågan om fusion förfallen.

Hinder mot registrering av avtal om fusion enligt 2 § möter, om ej yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av vilket framgår att aktiekapitalet i det övertagande bolaget *icke* överstiger de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget.

Hinder mot registrering av avtal om fusion enligt 2 § möter

1. om fusionen förbjudits enligt konkurrenslagen (1982:000) eller om näringsfrihetsombudsmannen *inte* beslutat lämna fusionen utan åtgärd enligt 20 § första stycket konkurrenslagen eller

2. om ej yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av vilket framgår att aktiekapitalet i det övertagande bolaget *inte* överstiger de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 96 § 2 mom. lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

96 §
2 mom.

Sådant beslut om godkännande av fusionsavtal som avses i 1 mom. vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämma som sist hålles biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände det till efterrättelse.

Medlem i den överlåtande föreningen, som ej samtyckt till fusionen, må uppsäga sig till utträde ur föreningen inom tid och på villkor som i 68 § andra stycket föreskrives.

Inom fyra månader från det beslutet om godkännande av fusionsavtal fattades eller, om klandertalan därå väckts, från det denna talan genom lagakraftgående dom ogillades skall beslutet av den överlåtande föreningens styrelse anmälas för registrering. Två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, innehållande fullständigt angivande av fusionsavtalet, skola fogas vid anmälningen. Har beslutet fattats av fullmäktige, skall registreringsanmälan innehålla försäkran av styrelsen att underrättelse varom i 62 § sista stycket sägs ägt rum. Har anmälan ej gjorts inom föreskriven tid, vare frågan om fusion förfallen.

Hinder mot registrering möter, om fusionen förbjudits enligt konkurrenslagen (1982:000) eller om näringsfrihetsombudsmannen inte beslutat lämna fusionen utan åtgärd enligt 20 § första stycket konkurrenslagen. Registreringsanmälan skall innehålla de uppgifter som behövs för prövning av denna fråga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

5 Förslag till

Lag om ändring i CECA-lagen (1972:762)

Härigenom föreskrivs att i 10 § CECA-lagen (1972:762) orden ``2 § lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet`` skall bytas ut mot ``13 § konkurrenslagen (1982:000)``.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Molin

Lagrådsremiss med förslag till följdlagstiftning till den nya konkurrenslagen, m. m.

1 Inledning

Begränsningar av konkurrensen mellan företagen kan ha skadliga ekonomiska verkningar i form av prishöjningar och minskad effektivitet m. m. För att undanröja sådana verkningar finns f. n. ett särskilt regelsystem, lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet. Lagen är inriktad på vissa förfaranden som företag vidtar samt på andra konkurrenshinder inom näringslivet. Enligt lagen gäller straffbelagda förbud mot s. k. bruttoprissättning och mot anbudskarteller. Beträffande övriga slag av konkurrensbegränsningar gäller att marknadsdomstolen (MD) genom förhandling med enskilda företag skall söka undanröja skadlig verkan av konkurrensbegränsning. Endast i ett speciellt fall har domstolen tillgång till tvångsmedel mot sådana begränsningar, om förhandlingen inte skulle leda till avsett resultat.

Regeringen har tidigare denna dag beslutat att genom proposition (1981/82: 165) föreslå riksdagen att antaga det förslag till konkurrenslag som lagts fram i remiss till lagrådet den 22 december 1981. Huvudpunkterna i lagförslaget är följande.

De straffbelagda förbuden effektiviseras och straffen skärps. MD får möjlighet att vid vite förbjuda olika former av skadliga konkurrensbegränsande förfaranden men kan också genom förhandling söka förhindra skadlig verkan. Ett system för kontroll av företagsförvärv (fusionskontroll) införs. Förslaget innebär att sådana förvärv skall kunna förbjudas när de ger förvärvaren en dominerande ställning på marknaden eller förstärker förvärvarens redan dominerande ställning. Förutsättningen är då bl. a. att marknadsdominansen ger skadlig verkan. Förhandling i MD mot ett sådant

förvärv kan leda till att MD förbjuder det. Om regeringen fastställer beslutet blir det gällande mot förvärvaren.

Den nya konkurrenslagen innebär vidare att det nuvarande systemet görs effektivare, bl. a. genom en möjlighet för MD att meddela interimistiska beslut om förbud. Till skillnad mot vad som gäller f. n. kommer lagen att omfatta också fast egendom.

De nya reglerna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1983.

Då jag den 22 december 1981 föredrog lagrådsremissen med förslag till konkurrenslag anmälde jag flera frågor av bl. a. följdlagstiftningskaraktär som borde tas upp särskilt i regeringen. Jag återkommer nu till dessa.

De särskilda följdfrågorna avser till en början ändringar i vissa lagar som har anknytning till konkurrenslagstiftningen, nämligen lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m., lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden samt CECA-lagen (1972:762). Vidare berörs aktiebolagslagen (1975:1385) och lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

Jag vill i detta sammanhang också anmäla frågan om resurser m. m. för näringsfrihetsombudsmannaämbetet.

Till grund för de nu föreslagna ändringarna ligger lagförslag som har lämnats av konkurrensutredningen i dess betänkande (SOU 1978:9) Ny konkurrensbegränsningslag samt remissyttrandena däröver. Jag hänvisar härvidlag till innehållet i remissprotokollet av den 22 december 1981 med förslag till konkurrenslag.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Följdlagstiftningen

2.1.1 Lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m.

Då jag den 22 december 1981 anmälde förslaget till lagrådsremiss rörande konkurrenslagen tog jag bl. a. upp frågan om MD:s sammansättning. Bakgrunden var domstolens roll i förslaget till ett system för kontroll av företagsförvärv.

Detta system innebär i korthet följande.

MD får som en ny arbetsuppgift att pröva skadlighetsfrågan beträffande ett företagsförvärv som ger förvärvaren en dominerande ställning på marknaden eller som förstärker denna ställning. Åtgärder som domstolen vid denna prövning har att överväga om skadlig verkan föreligger kan bestå i att förhandlingsvägen söka få till stånd en ordning för att förhindra denna verkan. Om saken är av särskild vikt från allmän synpunkt, får förhandlingen syfta till ett avstående från företagsförvärvet. Har en förhandling om avstående från företagsförvärvet avslutats utan att den skadliga verkan har kunnat förhindras, kan som nyss berördes domstolen under viss förut-

sättning förbjuda förvärvet eller meddela visst åläggande. Domstolen skall i ett sådant fall underställa sitt beslut regeringens prövning. För att gälla skall beslutet fastställas av regeringen.

Domstolens nya arbetsuppgift ger, som jag uttalade vid min föredragning av lagrådsremissen med förslag till konkurrenslag, anledning att överväga dess sammansättning. För de nuvarande reglerna hänvisar jag i första hand till remissprotokollet (avsnitt 3.7.1.1). Jag erinrar om att domstolen består av ordförande och vice ordförande, som skall vara lagkunniga och erfarna i domarvärv, samt åtta andra ledamöter. Av de senare är två s. k. särskilda ledamöter, varav den ene deltar i ärenden om konkurrensbegränsning och skall ha särskild insikt i näringslivets förhållanden. Den andre, som är ledamot för ärenden om marknadsföring och oskäligen avtalsvillkor, skall ha särskild insikt i konsumentfrågor. Ordföranden, vice ordföranden och de särskilda ledamöterna får inte utses bland personer som kan anses företräda företagarintressen eller konsument- och löntagarintressen. Av de övriga sex ledamöterna utses tre bland företrädare för företagarintressen och tre bland företrädare för konsument- och löntagarintressen. För ledamot utses en eller flera ersättare. — MD är beslutför när ordföranden och fyra andra ledamöter är närvarande. I beslut skall lika antal ledamöter som företräder företagarintressen samt konsument- och löntagarintressen delta. Som MD:s beslut gäller den mening om vilken de flesta ledamöterna förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Vid min föredragning den 22 december 1981 uttalade jag följande: Den nämnda nya arbetsuppgiften kan komma att omfatta ingående prövning av rättsligt och ekonomiskt svårutredda och svåröverskådliga frågor. Det gäller här att avväga för- och nackdelar med ett ingripande mot ett företagsförvärv samt alternativ till förbud mot själva förvärvet. Samtidigt kan det ganska ofta krävas en hög grad av snabbhet i handläggningen för att inte den nödvändiga strukturuomvandlingen skall hejdas eller försvåras och för att parterna så snart som möjligt skall få besked om förvärvet kan genomföras. Jag erinrar om att det kan komma att gälla stora och betydelsefulla företagsförvärv med en mängd intressenter som berörs av frågan om förvärvet kommer till stånd eller inte. — Den arbetsmässiga belastningen på domstolen kan alltså bli mycket stor i ett enskilt ärende. Mot bakgrund av det anförda är det enligt min bedömning ofrånkomligt att det tekniska inslaget i domstolen måste förstärkas genom att antalet särskilda ledamöter utökas. Lämpligen sker detta genom att ytterligare två sådana ledamöter för konkurrensfrågor tillförs domstolen. För den ene av dessa bör gälla samma behörighetskrav som för vice ordföranden, medan den andre blir att jämställa med den hittillsvarande särskilde ledamoten för konkurrensbegränsningsärenden. Därigenom kan företagsförvärvsprövningen tillföras den ytterligare rättsliga och ekonomiska sakkunskap som är nödvändig.

Vidare uttalade jag följande: Jag har övervägt om utökningen med två

särskilda ledamöter kan begränsas till sådana konkurrensärenden i vilka företagsförvärv kommer under prövning. Av flera skäl är det dock inte en lämplig ordning. Bl. a. kan i ett sådant ärende komma under bedömning skilda former av konkurrensbegränsande beteenden vid sidan av dominans till följd av ett företagsförvärv. Vidare kan andra alternativ än ingripanden mot själva företagsförvärvet aktualiseras i ett visst ärende, exempelvis åtgärder mot förvärvarens diskriminerande beteende. Ibland kan frågan om åtgärder mot ett sådant förvärv komma upp på ett senare stadium av ett ärendes handläggning. Om man skall kunna undvika riskerna för en splittrad praxis och omtagning av processen bör i fråga om konkurrensärenden den förstärkta ordningen med tre särskilda ledamöter gälla som ordinarie sammansättningsregel. Särskilda domförhetsföreskrifter avgör sedan hur många ledamöter som måste vara närvarande i det enskilda fallet.

Jag föreslår mot denna bakgrund att 3 § lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m. (MDL) ändras i enlighet med vad jag nu har anfört om en utökning av antalet särskilda ledamöter för konkurrensfrågor. Detta föranleder följdändringar i 4 och 9 §§ samma lag.

Jag tog den 22 december 1981 upp också en annan fråga som kräver ändring i MDL. Därvid uttalade jag följande: Institutet mellandom (jfr 17 kap. 5 § rättegångsbalken) är inte berört såvitt gäller den lagstiftning som reglerar MD:s verksamhet. I princip bedöms dock rättegångsbalkens regler vara analogt tillämpliga utan att domstolen kan anses bunden vid dessa eller ha praktisk möjlighet att i alla lägen ge rättegångsbalken en motsvarande tillämpning. Konkurrensutredningen bedömer det vara värdefullt att MD ges uttrycklig rätt att besluta särskilt i frågan huruvida en näringsidkare föranleder skadlig verkan av viss konkurrensbegränsning. Vidare uttalar utredningen följande: "Ofta torde det nämligen förhålla sig så att det är endast den rättsliga ovissheten i frågan huruvida skadlig verkan föreligger som avhåller en näringsidkare från att frivilligt göra en för NO godtagbar ändring i visst beteende. Klarläggs det väl att skadlig verkan finns enligt MD:s bedömning, blir i sådana fall frågan om sanktion kanske inaktuell. Erfarenheterna av det nuvarande systemet talar starkt för att situationen ofta kan bli av denna art. I 15 a § lagförslaget avseende MDL föreskrivs mot denna bakgrund att MD i ett ärende enligt 2 kap. 1 § KBL kan, om part begär det, ta upp till särskild prövning frågan huruvida näringsidkare föranleder skadlig verkan av konkurrensbegränsning".

Jag ställde mig därvid i det väsentliga positiv till utredningens förslag men uttalade att de ändringar i MDL som den nya konkurrenslagen föranleder borde anmälas särskilt för regeringen. Vidare anförde jag bl. a. att om MD i mellandomen skulle konstatera att skadlig verkan föreligger, därmed öppnas möjlighet för NO och näringsidkaren att förhandla fram ett undanröjande av denna verkan utan att man behöver gå över till en förhandling i MD eller till metoden med vitessanktionerade förbud. Ett mellandomsinstitut på konkurrensområdet blir därmed ett av uttrycken för att överlägg-

ningar mellan näringsfrihetsombudsmannen (NO) och företagen kommer att utgöra den primära formen för samhällsinskränkning mot konkurrensbegränsningar som NO bedömer ha skadlig verkan.

Vid remissbehandlingen av konkurrensutredningens förslag om en bestämmelse rörande s. k. mellandom gjorde NO ett uttalande av bl. a. följande innehåll: NO säger sig dela utredningens uppfattning att det i många fall torde vara tillräckligt att MD tar ställning i skadlighetsfrågan för att rättelse skall komma till stånd. Erfarenheterna i flera tidigare ärenden pekar tydligt i denna riktning. I vissa ärenden kan situationen vara mycket komplicerad samtidigt som parternas ståndpunkter skiljer sig avsevärt. Genom ett ställningstagande i skadlighetsfrågan av MD skapas förutsättningar för förhandlingsuppgörelse. Processekonomiska skäl talar också för den föreslagna ordningen. Det finns dock viss risk för att vinsterna i detta avseende kan omintetgöras genom att NO:s motpart får möjlighet att förlänga processen. Motparten kan exempelvis begära mellandom men när sådan har meddelats underlåta att vidta rättelse, varvid förfarandet får fortsätta med en mer omfattande prövning av MD. Härigenom kommer den effektivisering av processen som mellandomsinstitut syftar till inte att uppnås. För att motverka detta föreslår NO att mellandom får meddelas endast om parterna är ense därom.

Mot denna bakgrund förordar jag att det i MDL förs in en ny paragraf, 15 a §, som reglerar den nu aktuella frågan. Regeln bör ges den avfattningen att MD i ärende som avser prövning enligt 2 § konkurrenslagen kan ta upp till särskild prövning frågan huruvida näringsidkare föranleder skadlig verkan av en konkurrensbegränsning. Jag anser det inte lämpligt att som förutsättning för mellandom ställa upp ett krav på att part har begärt sådan dom eller att parterna är ense därom. Givetvis bör dock domstolen uppmärksamma parternas inställning i frågan om mellandom och förfara efter vad som är lämpligt vid en avvägning av de i det enskilda ärendet beaktansvärda omständigheterna.

I övrigt kan särskilt nämnas den nuvarande regeln i 15 § MDL. Av denna följer att frågor om interimistiska beslut med stöd av 13 § marknadsföringslagen (1975:1418) eller 5 § lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor kan prövas utan sammanträde enligt 14 § första stycket MDL. Dock får sådant interimistiskt förbud eller åläggande, som det därvid gäller, inte meddelas utan att den som förbudet eller åläggandet avser har fått tillfälle att yttra sig i frågan, såvida det inte finns anledning anta att han avvikit eller eljest håller sig undan.

I den nya konkurrenslag, som regeringen tidigare denna dag har beslutat föreslå riksdagen att anta, finns i 18 § regler om interimistiska beslut i allmänhet. Där anges att om särskilda skäl föranleder det MD kan för tiden till dess slutligt beslut föreligger besluta i fråga om förbud eller åläggande enligt 3 § eller om tillstånd enligt 16 § samma lag. Med stöd av bestämmelsen kan domstolen interimistiskt meddela förbud mot ett visst konkurrens-

begränsande förfarande eller på motsvarande sätt utfärda säljåläggande, rättelseåläggande eller prisåläggande. Ett beslut av denna art kan vidare gälla tillstånd enligt 16 § konkurrenslagen till ett förfarande som är kriminaliserat i 13 eller 14 § nämnda lag.

Också beträffande förbud, åläggande eller tillstånd enligt 18 § konkurrenslagen bör gälla att frågan skall kunna prövas utan sammanträde enligt 14 § första stycket MDL. Detsamma gäller fråga om förbud enligt 21 § samma lag. Därvid gäller det den situationen att MD – när synnerliga skäl föreligger – förbjuder en näringsidkare att fullfölja ett företagsförvärv intill dess ärendet har slutligt avgjorts. I 15 § MDL bör alltså göras ändringar som svarar mot detta.

Beträffande beslut om förbud eller åläggande enligt 18 § konkurrenslagen eller förbud enligt 21 § samma lag samt beslut enligt 18 § lagen såvitt rör en interimistisk återkallelse av ett tidigare slutligt meddelat tillstånd enligt 16 § bör gälla samma inskränkning som nu följer av 15 § andra stycket andra meningen MDL. Huvudregeln blir därmed att domstolen innan interimistiskt förbud eller åläggande meddelas skall ge den som förbudet eller åläggandet avser tillfälle att yttra sig i frågan. Detsamma bör gälla i fråga om beslut som innebär återkallelse av tillstånd enligt 18 § konkurrenslagen. Liksom f. n. gäller enligt MDL beträffande otillbörlig marknadsföring och oskäligen avtalsvillkor bör dock undantag göras för det fall att vederbörande kan antas ha avvikit eller eljest hålla sig undan.

Utöver det sist nämnda avsteget från den uppställda huvudregeln om kommunikering med part kan särskilt diskuteras situationen att fråga uppkommer om att MD skall enligt 21 § konkurrenslagen förbjuda en näringsidkare att fullfölja ett företagsförvärv innan ärendet har slutligt avgjorts. Vid min föredragning den 22 december 1981 av förslaget till lagrådsremiss rörande konkurrenslagen redogjorde jag ingående för de förutsättningar som materiellt bör gälla för att ett sådant beslut skall få meddelas. Jag hänvisar härvidlag till i första hand den i nämnda remiss lämnade specialmotiveringen till 21 § konkurrenslagen. Därvid uttalade jag att ett interimistiskt beslut av denna art normalt bör meddelas först efter hörande av parterna. Jag tillade dock att, om detta av tidsskäl skulle vara ogörligt, beslutet snarast måste delges vederbörande som därvid skall beredas tillfälle att yttra sig i fråga om beslutets bestånd.

På denna punkt vill jag nämna att jag vid ytterligare övervägande funnit att en särskild regel i 15 § MDL om befogenhet för MD att meddela beslut enligt 21 § konkurrenslagen utan hörande av vederbörande knappast skulle fylla ett praktiskt behov annat än i sällsynta undantagsfall. Därför bör en sådan regel i MDL kunna undvaras.

Den nya konkurrenslagen föranleder vissa andra ändringar i MDL. Jag förordar bl. a. att i 14 § förs in särskilda föreskrifter rörande förhandling enligt 4 eller 5 § konkurrenslagen mot skadlig verkan av en konkurrensbegränsning. Föreskrifterna motsvarar i stort 20 § lagen (1953:603) om mot-

verkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet. En nu gällande regel att sammanträde inför MD:s ordförande – i stället för inför domstolen – skall äga rum om så prövas lämpligt och ärendet ej är av synnerlig vikt har dock slopats. Att detta beaktas där så är påkallat utgör närmast en självklarhet. Det kan för andra situationer vara ett hinder för en ändamålsenlig handläggning att en begränsning av denna art gäller. Jag crinrar om att förhandling mot skadlig verkan alltid måste avslutas inför domstolen, som alltså samlad kommer att svara för den slutliga bedömningen.

Utöver det anförda bör göras en del ändringar i MDL av främst redaktionell art, föranledda av att vissa procedurfrågor som hittills behandlats inom konkurrenslagstiftningens ram nu bör regleras i MDL. Dessa ändringar torde inte behöva särskilt kommenteras.

Bestämmelserna bör utformas på sätt som framgår av det bilagda förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.

2.1.2 Lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden

Enligt uppgiftsskyldighetslagen (UL) är företagare skyldiga att lämna de uppgifter, som erfordras för att främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet. Om det erfordras för kontroll eller fullständigande av uppgift är också annan skyldig att lämna uppgifter. Vidare åligger det företagare att efter anmaning lämna uppgift om konkurrensbegränsning som berör hans verksamhetsområde och som har avseende på pris-, produktions-, omsättnings- och transportförhållanden samt i övrigt om förhållanden av beskaffenhet att inverka på prisbildningen. Uppgiftsskyldigheten innebär inte skyldighet att röja yrkeshemlighet av teknisk natur. Företagare kan också åläggas att tillhandahålla konkurrensbegränsande avtal, handelsböcker, korrespondens och andra handlingar. Den som är uppgiftsskyldig kan även kallas att inställa sig inför vederbörande myndighet.

Skyldigheten att lämna uppgifter kan vitessanktioneras. Om någon uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa underlåter att inom förelagd tid lämna uppgift eller lämnar felaktig uppgift kan han dömas till böter eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst ett år eller till böter.

Över de konkurrensbegränsande överenskommelser som vederbörande myndighet fått uppgift om eller eljest erhållit kännedom om skall enligt en bestämmelse i lagen föras ett kartellregister.

I en särskild kungörelse (1956: 519) har regeringen lämnat statens pris- och kartellnämnd (SPK) befogenhet att inhämta uppgift enligt UL samt att föra kartellregistret. Motsvarande befogenheter har lämnats bank- och försäkringsinspektionerna på deras respektive verksamhetsområden.

I sekretesslagen (1980: 100) finns regler om sekretess i fråga om de myndigheter som skall handha tillämpningen av UL.

Syftet med kartellregistret är dels att kartlägga förekomsten av konkurrensbegränsande avtal, dels att dra allmänhetens och tänkbara konkurrensters uppmärksamhet till dessa företeelser och deras eventuella skadlighet. Detta möjliggörs genom att registren är offentliga. Offentligheten syftar ytterst till att förhindra missbruk och att förmå parterna att upphöra med överenskommelser som är skadliga.

Vid min föredragning den 22 december 1981 redovisade jag konkurrensutredningens förslag till en ändring i UL. Utredningen pekar på att den föreslagit att en ny konkurrensbegränsningslag (KBL) skall omfatta också näringsverksamhet som avser fast egendom m. m. och att NO skall ges möjlighet att själv fordra in uppgifter som behövs i ärende enligt lagen. Reglerna om detta gäller också i fråga om fast egendom. Utredningens avsikt är dock att NO alltjämt skall kunna begära att SPK inhämtar uppgifter när det gäller bl. a. mer omfattande undersökningar. Därvid har SPK som rättslig grund för att kräva in uppgifter de regler som finns i UL. Skyldighet att lämna uppgifter föreligger enligt UL för *företagare*. Därmed förstås enligt 2 § samma lag: envar som yrkesmässigt tillverkar, säljer eller köper viss förnödenhet, driver rörelse för utförande av viss tjänst åt annan, utövar försäkringsrörelse eller rörelse avseende in- eller utlåning av penningar eller handel med in- eller utländskt mynt eller med värdepapper, överlåter eller upplåter förmögenhetsrättighet av immateriell art, upplåter nyttjanderätt till viss förnödenhet eller utövar sådan hotell- eller pensionsrörelse, för vilken fordras myndighets tillstånd. Enligt bestämmelsen likställs med företagare sammanslutning av företagare. Denna bestämmelse är likalydande med 26 § KBL. De i båda bestämmelserna använda uttrycket *förnödenhet* omfattar inte fast egendom m. m.

När nu tillämpningsområdet för den nya KBL vidgas till att avse också fast egendom är det påkallat att uppgiftsskyldighetslagen ändras på motsvarande sätt, uttalar utredningen och fortsätter: Annars skulle den situationen inträda att SPK i vissa fall saknade rättslig möjlighet att kräva in sådana uppgifter som NO behöver i ett konkurrensbegränsningsärende och som NO själv har laglig möjlighet att fordra in. En ändring i uppgiftsskyldighetslagen kan på denna punkt ske i den formen att begreppet näringsidkare i lagen ersätter termen företagare. Därvid blir legaldefinitionen av företagarbegreppet obehövlig.

Som jag uttalade vid föredragningen den 22 december 1981 delar jag utredningens uppfattning att det vidgade tillämpningsområdet för den nya konkurrenslagen gör det påkallat med den föreslagna ändringen i UL. Därför förordar jag ändringar i UL i linje med vad utredningen föreslår. För utformningen hänvisar jag till mitt lagförslag. Den lydelse jag föreslår av 2 § ansluter till 29 § första meningen konkurrenslagen. Andra meningen i samma lagrum täcker i sak vad som anges i 8 § tredje stycket UL. Jag finner det inte behövligt att även i formen jämka sistnämnda föreskrift till överensstämmelse med 29 § andra meningen konkurrenslagen.

Vid min anmälan av lagrådsremissen med förslag till konkurrenslag tog jag upp en annan fråga som rör UL. Jag uttalade därvid bl. a. följande: Enligt UL är företagare skyldiga att lämna de uppgifter som behövs för att främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden *inom näringslivet*. Av 3 § följer att skyldighet att lämna uppgift avser bl. a. en närmare angiven konkurrensbegränsning som berör vederbörandes verksamhet och har avseende på pris-, produktions-, omsättnings- eller transportförhållanden. Före en ändring som vidtogs år 1972 fanns i 3 § den begränsningen att det skulle gälla förhållanden "i riket". I prop. (1972: 135) angående avtal med den europeiska ekonomiska gemenskapen, m. m. togs (s. 55 f) upp frågan om denna begränsning. Föredragande departementschefen redogjorde bl. a. för innehållet i de regler om konkurrensbegränsningar som är intagna i artikel 23 i vårt avtal med EEC, förutom annat en förpliktelse att ingripa mot svenska företags konkurrensbegränsningar. — Föredraganden förutsatte, att svenska företagare skulle komma att medverka till att uppgörelse kan träffas i fall där otillåten konkurrensbegränsning ifrågasätts. Därvid pekade han dock på begränsningen i UL i fråga om förhållanden "i riket" och anförde att denna formulering kunde medföra svårigheter vid utredning av fall i samband med EEC-avtalet. Föredraganden förordade att lagen skulle ändras så att även förhållanden utom Sverige kan utredas med stöd av lagen. Denna ändrades sedermera så att begränsningen "i riket" togs bort. — Det kan diskuteras huruvida UL efter den nyss berörda ändringen medger exempelvis att uppgifter inhämtas från svenska företag rörande verksamhet som bedöms kunna ha verkningar utanför Sverige men inte inom det område som täcks av frihandelsavtalen med EEC och CECA. Enligt 1 § UL avser ju lagen uppgifter som behövs för att främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden "inom näringslivet". Det kan ligga nära till hands att tolka saken så att sistnämnda uttryck avser det svenska näringslivet, när annat inte uttryckligen har uttalats.

Vidare tillade jag den 22 december 1981 följande: Mot bakgrund av vad jag har anfört tidigare om värdet av ett internationellt samarbete finner jag det vara angeläget att förtydliga regelsystemet i UL. Jag anser att det bör klarläggas att lagen ger stöd i vissa lägen för att inhämta uppgifter rörande internationella karteller eller sådana andra konkurrensbegränsningar som kan ha verkningar utomlands, oavsett om det rör sig om EG-området eller ej. Med ett sådant klarläggande kommer Sverige att positivt kunna medverka till de internationella ansträngningarna på detta område. Samtidigt ges härigenom de konkurrensvårdande myndigheterna ett effektivare arbetsinstrument. — För att nå de avsedda resultaten bör en regel om uppgiftsinhämtande i dessa fall inte begränsas till vad som följer av våra konventionsåtaganden. Också då det i övrigt är till gagn för det internationella samarbetet på detta område bör UL kunna användas. Jag tänker då särskilt på samarbetet över gränserna mellan skilda länders konkurrens-

myndigheter. — På sätt som f. n. gäller enligt KBL beträffande utlandsverkan bör det ankomma på regeringen att besluta om tillämpningen av de regler jag anser bör införas i UL. I likhet med övrig följdlagstiftning till den nya konkurrenslagen bör den nu aktuella ändringen anmälas särskilt för regeringen.

Jag föreslår således nu att denna ordning införs genom ändringar i UL. I en särskild paragraf i UL bör intas en föreskrift av innebörd att — om det påkallas av hänsyn till en internationell överenskommelse eller eljest särskilda skäl föreligger — regeringen kan efter framställning av NO besluta att vad som sägs i UL skall i visst fall helt eller delvis tillämpas med avseende på förhållanden utom landet.

Med en sådan ändring blir det efter beslut av regeringen beträffande ett enskilt ärende möjligt för bl. a. SPK att begära uppgift av ett företag rörande exempelvis ett kartellsamarbete som kan ha effekter på utländska marknader. I uttrycket "särskilda skäl" ligger att det ibland kan vara påkallat att biträda annat land utan att vi har åtagit oss detta inom ramen för en internationell överenskommelse. Jag hänvisar härvidlag till vad jag har uttalat i det föregående. Självklart kan bl. a. frågan om ömsesidighet när det gäller ett sådant biträde komma att tillmätas betydelse.

Den ändrade lydelse av UL som jag förordar framgår av mitt lagförslag på denna punkt.

2.1.3 Aktiebolagslagen (1975:1385)

Enligt 5 § andra stycket konkurrenslagen skall vid förvärvsprövning till företagsförvärv hänföras bl. a. fusion.

Av 14 kap. 3 § första stycket aktiebolagslagen (1975:1385, ABL) följer att avtal om fusion, när det har godkänts av bolagsstämman, skall anmälas av bolaget för registrering. Om det inte har skett inom fyra månader från bolagsstämmans beslut eller om registreringsmyndigheten genom lagakraftgående beslut har avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering av avtalet, är frågan om fusion förfallen.

Av andra stycket samma bestämmelse framgår att hinder mot registrering av avtal om fusion enligt 14 kap. 2 § möter, om inte yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av vilket framgår att aktiekapitalet i det övertagande bolaget inte överstiger de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget.

Registreringsmyndighet för aktiebolag är enligt 18 kap. 1 § ABL patent- och registreringsverket. I 4 § samma kapitel regleras närmare vad som skall iakttas vid registreringsförfarandet.

Förbjuds med stöd av konkurrenslagen viss planerad fusion bör gälla att hinder för registrering skall inträda. Jag föreslår ett tillägg i 14 kap. 3 § andra stycket ABL av innebörd att hinder möter mot registrering, om fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen eller om NO inte har beslutat lämna fusionen utan åtgärd enligt 20 § första stycket konkurrenslagen.

Det skall ankomma på sökanden att lämna de uppgifter som behövs för ifrågavarande prövning. Förslag om författningsändring för att tillgodose detta kommer jag att anmäla särskilt för regeringen. Sökanden får alltså styrka att ett förbud inte har meddelats respektive att NO har meddelat sådant beslut som nyss nämnts.

Har avtal om fusion träffats före ikraftträdandet av den föreslagna konkurrenslagen möter givetvis inte hinder mot registrering.

2.1.4 Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar

Av 96 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar följer bl. a. att inom fyra månader från det beslut om godkännande av fusionsavtal har fattats beslutet skall av den överlåtande föreningens styrelse anmälas för registrering. Har anmälan inte gjorts inom föreskriven tid, är frågan om fusion förfallen.

Registreringsmyndighet för ekonomiska föreningar är enligt 4 § lagen om ekonomiska föreningar länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte. I 100 § samma lag regleras närmare vad som skall iakttas vid registreringsförfarandet.

I likhet med vad som har föreslagits i fråga om fusion enligt 14 kap. ABL bör också på förevarande område hinder möta mot registrering om viss fusion mellan ekonomiska föreningar har förbjudits enligt konkurrenslagen eller om NO inte har beslutat att lämna fusionen utan åtgärd enligt 20 § första stycket konkurrenslagen. Det föreslås att en bestämmelse om detta tas upp i ett nytt, fjärde stycke till 96 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar. Däri anges vidare att registreringsanmälan skall innehålla de uppgifter som behövs för prövning av denna fråga.

I fråga om fusionsavtal som träffats före ikraftträdandet av den föreslagna konkurrenslagen hänvisar jag till det tidigare (2.1.3) anförda.

2.1.5 CECA-lagen (1972:762)

En redaktionell jämkning bör göras i denna lag som innehåller prisbestämmelser för järn- och stålmarknaden. Detta berörde jag vid min anmälan av lagrådsremissen med förslag till konkurrenslag.

2.2 Resursfrågor m. m.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om NO:s resurser och vidare vissa registerfrågor.

Konkurrensutredningen anför bl. a. att dess förslag om företagsförvärvsprövning får betydande organisatoriska konsekvenser och att även de nya uppgifterna i övrigt medför ökade resursbehov hos NO. Ett konkret förslag om resursförstärkning för NO lämnar utredningen endast beträffande prövningen av företagsförvärv. För denna föreslås fyra nya tjänster. Därutöver föreslås en överföring och förstärkning av den personal hos statens

pris- och kartellnämnd (SPK) som sköter fusionsregistret. NO skulle på detta sätt få tre tjänster till. Slutligen föreslår utredningen att ett sekretariat inrättas i regeringskansliet för att handlägga förvärvsärenden. Förslaget skall ses mot bakgrund av att utredningen avsett att en väsentlig del av förvärvsprövningen skulle ske inom regeringskansliet.

Utredningen anför vidare att också dess förslag i övrigt i flera avseenden leder till ökade uppgifter för NO. Man anger härvid dels att lagen utvidgas till att omfatta fast egendom, dels att bruttoprisförbudet skall avse även oaktsamhetsbrott och dels att anbudskartellförbudet görs mer omfattande. Möjligheten för NO att utfärda förbuds- och leveransförelägganden samt övervakningen av efterlevnaden av dessa förelägganden och av MD:s beslut blir nya och viktiga arbetsuppgifter för NO. Denne föreslås också få möjlighet att, utan hänvändelse till SPK, direkt anmoda näringsidkare att lämna vissa uppgifter m. m. Dessa förslag anser utredningen kunna medföra ökade resursbehov hos NO i framtiden. Bedömningen av detta borde enligt utredningen ske dels i samband med beredningen av lagstiftningsärendet, dels sedan lagstiftningen varit i kraft någon tid. Utredningen förutsatte att behovet närmare studeras vid en organisatorisk översyn av NO under beredningen av lagförslaget.

Endast ett mindre antal remissinstanser har i sina yttranden över konkurrensutredningens förslag berört organisations- och resursfrågor.

NO anför i sitt yttrande att utredningens bedömning av resursbehovet för förvärvsprövningen är realistisk och att den personal som beräknats för förvärvsregistret bör vara tillfyllest. I sitt remissyttrande beräknar NO vidare resursbehovet på grund av förslagen utöver förvärvsprövningen till sju tjänster. Denna förstärkning jämte den av utredningen föreslagna personalen – vilken främst skulle syssla med ärendehantering – bedöms medföra behov av två tjänster för administrativa uppgifter. NO framhåller att en effektiv och verkningsfull tillämpning av det föreslagna regelsystemet för samhällets verksamhet mot skadliga konkurrensbegränsningar i väsentlig grad är beroende av de resurser som står till förfogande.

Marknadsdomstolen (MD) anför att den föreslagna lagen med all sannolikhet kommer att medföra en avsevärd ökning av antalet ärenden hos MD. Det finns därför enligt MD anledning att under beredningen uppmärksamma behovet av ökade resurser hos domstolen.

SPK har inget att erinra mot att företagsförvärvsregistret förs över till NO. De resurser som härigenom friställs skulle enligt utredningens förslag i första hand utnyttjas för utredningsarbete i samband med den föreslagna förvärvsprövningen. SPK delar vidare utredningens uppfattning att, när NO får vidgade möjligheter att inhämta uppgifter från företag, kommer hos SPK i första hand att begäras större utredningar. SPK avser att senare återkomma om eventuellt behov av resurstillskott med anledning av utredningens förslag.

Riksrevisionsverket (RRV) anser det vara angeläget att NO:s beroende av SPK:s utredningsverksamhet minskar. Utredningens förslag att NO skall få vidgade befogenheter att inhämta uppgifter från företagen innebär en minskning av detta beroende. Frågan är emellertid, anför RRV, om det utan en viss omfördelning av resurser mellan de båda myndigheterna kan förväntas att beroendet kommer att minska i någon mer betydande grad. RRV anser därför att frågan om ytterligare överföring av resurser från SPK till NO bör prövas närmare under den fortsatta beredningen av ärendet.

Statskontoret anser att en ny konkurrenslag kommer att ställa nya krav på NO. Samtidigt är det möjligt att en ny utformning av lagen kan frigöra resurser hos NO. Enligt statskontorets mening kan den nya konkurrenslagen motivera en översyn av NO-ämbetets organisation, som i huvudsak varit oförändrad sedan slutet av 1960-talet.

Utöver vad som här angivits har resurs- och organisationsfrågorna behandlats i mycket ringa utsträckning av remissinstanserna. Lantbrukarnas riksförbund (LRF) anför dock att det förtjänar att understrykas att NO:s möjligheter till ingripanden i högre grad får anses vara en resursfråga än en fråga om otillräcklig lagstiftning.

För egen del vill jag anföra följande. Det förslag till konkurrenslag, som regeringen har beslutat om tidigare i dag, innebär att NO tillförs nya och viktiga uppgifter och även i övrigt får vidgade möjligheter att ingripa mot konkurrensbegränsningar. Jag har i remissprotokollet av den 22 december 1981 även framhållit flera väsentliga särskilda uppgifter som bör lämnas NO. Därvid gäller det bl. a. att NO skall uppmärksamma koncentrationsutvecklingen i näringslivet, ägna uppmärksamhet åt de marknadsdominerande företagen, övervaka olika former av etableringskontroll, auktorisation och tillståndstvång samt utvidga och intensifiera informationsspridningen. Sammantaget innebär detta att NO:s arbetsuppgifter avsevärt ökas. En effektiv och verkningsfull tillämpning av det föreslagna regelsystemet och fullgörandet av de särskilda uppgifterna förutsätter att NO:s resurser förstärks. Härigenom markeras också statsmakternas ökade satsning på konkurrenslinjen. I sammanhanget bör även beaktas att NO:s personalstyrka varit oförändrad sedan år 1967. Sedan den tiden har antalet ärenden hos NO mer än fördubblats.

En ytterligare fråga som jag vill ta upp i detta sammanhang gäller företagsförvärsregistret. Detta förs idag av SPK. Utredningen har föreslagit att registret skulle föras över till NO. Någon erinran har inte rests mot detta under remissbehandlingen. Jag har emellertid efter kontakter med de båda myndigheterna funnit att en annan ordning är mer lämplig. Jag förordar således att registret alltjämt förs av SPK, varvid nämndens erfarenhet på området liksom vissa samordningsfördelar med nämndens verksamhet i övrigt tas tillvara. NO får emellertid ett särskilt behov av underlag för företagsförvärsprövningen. Jag förordar därför att uppgiftsinhämtandet fördelas mellan myndigheterna så att SPK normalt är

den myndighet som infordrar uppgifter rörande sådana förvärv men att i de fall NO vill ha underlag för att bedöma om ett visst förvärv eventuellt bör prövas NO svarar för inhämtandet av uppgifter. Dessa får sedan i vederbörlig ordning överlämnas till SPK för att införas i registret, när så är påkallat. De närmare formerna för nämnda samarbete får utformas i samråd mellan myndigheterna.

I anslutning härtill vill jag beröra en annan registerfråga. SPK för ett s. k. marknadsregister som innehåller uppgifter om olika företags produktions- och marknadsandelar uppdelat på skilda varuområden. Aktuella uppgifter om marknadsandelar är av central betydelse i samband med prövning av företagsförvärv. Marknadsregistret har under senare år inte kunnat hållas aktuellt. Jag finner det angeläget att en uppdatering av registret nu görs. I resursbesparande syfte bör till en början arbetet koncentreras till de viktigaste branscherna. För detta ändamål beräknar jag ett medelsbehov på högst 500 000 kr. för budgetåret 1982/83. Av detta belopp är högst 300 000 kr. en engångskostnad.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag vid min anmälan av lagrådsremissen med förslag till konkurrenslag pekade (3.7.2.4) på marknadsdomstolens centrala roll beträffande förvärvskontrollen och att detta givetvis påverkar dess resursbehov. Jag avser att särskilt återkomma till regeringen i denna fråga.

Med den utformning av förvärvsprövningen som mitt förslag har torde behov inte föreligga av särskilda beredningsresurser inom regeringskansliet.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört beräknar jag att NO behöver tillföras 10 nya tjänster. Därav bör en tjänst vara på hög nivå. Innehavaren av denna bör vid förvärvsprövningen ha en samordnande funktion hos myndigheten samt även ha ansvar för vissa andra frågor av övergripande karaktär såsom planering och internationellt samarbete. Utöver denna tjänst bör sju handläggartjänster och två biträdestjänster inrättas. Kostnaden för dessa nya tjänster och övriga resurser beräknar jag uppgå till 2 milj. kr. per helår. För budgetåret 1982/83 bedömer jag behovet till 1,2 milj. kr. Jag har därvid räknat med att de nya tjänsterna kommer att successivt besättas under budgetåret. Därmed skapas också utrymme för vissa åtgärder som fordras för att förbereda lagens tillämpning. Härutöver tillkommer pris- och löneomräkning med 165 000 kr. av nuvarande anslag.

	1981/82	Beräknad förändring till 1982/83
Personal		
Handläggande personal	16	+ 8
Övrig personal	5	+ 2
	21	+ 10
Anslag		
Förvaltningskostnader	3 336 000	+ 1 205 000
(därav lönekostnader)	3 202 000	+ 1 100 000
Lokalkostnader	404 000	+ 160 000
	3 740 000	+ 1 365 000

Det är min avsikt att de resursförstärkningar som jag nu har föreslagit skall kunna finansieras genom en omDispositionering av resurser inom pris- och konkurrensområdena. Jag vill erinra om att SPK årligen sedan flera år tillbaka har medgetts att överskrida sitt anslag för extra personal för prisreglerande åtgärder. För budgetåret 1980/81 uppgick enligt SPK kostnaderna för detta till ca 4,6 milj. kr. En del av dessa medel, motsvarande den av mig föreslagna resursförstärkningen, bör nu överföras till NO. Vidare bör en del av medlen omDispositioneras till SPK:s marknadsregister.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom handelsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,
3. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385),
4. lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar,
5. lag om ändring i CECA-lagen (1972: 762).

De under 3 och 4 angivna förslagen har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *Bilaga*¹.

4 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

5 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

¹ Bilagan har uteslutits här. Frånsett en redaktionell ändring i 9 § lagen om marknadsdomstol m. m. är lagförslagen likalydande med dem som är fogade vid propositionen.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-03-22

Närvarande: f. d. justitierådet Petré, regeringsrådet Delin, justitierådet Bengtsson.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för handelsdepartementet Molin beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,
3. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385),
4. lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar,
5. lag om ändring i CECA-lagen (1972: 762).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av t. f. departementsrådet Staffan Sandström.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslagen lämnas utan erinran.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-25

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Molin

Proposition med förslag till följdlagstiftning till den nya konkurrenslagen, m. m.

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 417) om marknadsdomstol m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,
3. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385),
4. lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar,
5. lag om ändring i CECA-lagen (1972: 762).

Föredraganden anför. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran. En redaktionell ändring bör göras i fråga om 9 § lagen om marknadsdomstol m. m. Jag erinrar om att chefen för ekonomidepartementet tidigare denna dag föreslagit (prop. 1981/82: 180) vissa ändringar i samma lag.

2 Anslagsberäkningar m. m. för budgetåret 1982/83

Föredraganden tar härefter upp frågan om näringsfrihetsombudsmanens (NO) resurser m. m. och erinrar om sitt anförande i regeringsprotokollet av den 18 mars 1982 i denna del samt anför.

Av vad jag då uttalade följer att NO bör tillföras tio tjänster och att resursbehovet för budgetåret 1982/83 uppgår till 5 105 000 kr.

Regeringen bör nu förelägga riksdagen förslag om denna medelsanvisning.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 18 mars 1982.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagen
ändring,

dels att till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1982/83
under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 105 000 kr.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar
att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredra-
ganden har lagt fram.

